

Ugye lángol majd a szívünk?

Gondolatok egy katolikus plébánia közösségfejlesztési projektje nyomán

Közös utak, személyes érlelődés

Hittanárként dolgozom egy nyolc évfolyamos szerzetesi gimnáziumban. Évek óta keresem a hitre nevelés és a hit elmélyítésének új formáit, mivel az egyoldalú ismeretátadás helyett hatékonyabbnak érzem a csoportos útkeresést, a belső tapasztalat megszerzésére való bátorítást, az átélt élmények közösségi feldolgozását, megosztását. Az iskolai hitoktatásban a hagyományos keretek, a magas osztálylétszámok, az osztályozási kötelezettség, a csupán elméleti ismereteket tartalmazó tananyag sajnos nem teszi lehetővé az újszerű katekézist. A plébániai közösségekben végzett munka viszont – tapasztalataim és reményem szerint – nagyobb szabadságot biztosít, ebben a keretben sokkal több lehetőség adódik a hitoktatás megújítására. Különösen igaz ez akkor, ha a klasszikus plébániai modellt sikerül átalakítani a hívek szükségletei mentén, Istennek a közösségünkről alkotott álmát keresve és megvalósítva. Tanulmányomban ezt a munkát próbálom dokumentálni, bemutatva a közösen megtett utat és a tervezett jövőt: az ideális plébániai működésmódot.

Az Apostolok cselekedeteinek beszámolója megörökíti és példaként állítja minden kor keresztény közössége elé a jeruzsálemi ősegyház életét. Tükröt tart elénk ez a szentírási szöveg, amely tükörbe mintha nem szívesen néznénk bele. Egyházi viszonyaink fájdalmas realitását legitimizálанд inkább arra hivatkozunk, hogy erősen idealizált képről van szó, amely nem meghaladja, csupán háttérbe szorítja a korabeli ellentéteket és feszültségeket. Pedig helyesebb lenne magunkba nézni, és beismerni, hogy mi nem működünk együtt megfelelően a Szentlé-

lekkel, nem ismerjük fel, s így nem is bontakoztatjuk ki a tőle kapott karizmákat. Jézus nevében, de nélküle, emberi bölcsességünkre és erőfeszítéseinkre hagyatkozva építjük az egyházat, túlságosan ragaszkodunk a hierarchiához és a működésképtelen struktúrákhoz, és nem merjük átélteni Isten fiainak szabadságát.

Az említett plébániai projekt által szeretném megtapasztalni Isten munkálkodását a személyes életben és a közösségben, hogy „lángoló szívvel” vehessek részt Isten rólam és rólunk szóló vágyának valóra váltásában.

Írásomban először általánosan a közösségépítési, csoportszervezési szakirodalmat, majd ennek speciális egyházi vetületét tekintem át. Ezután konkrétan a célcsoport, a székesfehérvári Vasútvidéki Prohászka Egyházközösség átalakítási programját, a dinamikus közösségek kialakításának gyakorlatát mutatom be.

A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS ELMÉLETE

1. A közösségfejlesztésről általában

„A közösségfejlesztés a közösségi csoportokon, szervezeteken és hálózatokon keresztül fejleszti az emberek képességét arra, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak, valamint felkészíti az intézményeket és az állami, magán- és nem kormányzati szervezeteket arra, hogy párbeszédet alakítsanak ki a lakossággal az őket érintő változások meghatározásában és végrehajtásában.”¹

A közösségfejlesztés klasszikus, vagyis a helyi társadalmi és közállapotokba való szelíd beavatkozás értelme nem más, mint az adott helyen élő

¹ Nagy Á. (szerk.): *Ifjúságügy – Ifjúsági szakma, ifjúsági munka*. Budapest, 2008, Pálócivlág Alapítvány – Új Mandátum Könyvkiadó, 260–261.

emberek véleményének, óhajának, akaratának mobilizálása, megvalósíttatása, közös cselekedetté tétele. Ezek egy része az erre orientált fejlesztőmunka nélkül is érvényesülhet és megvalósulhat, ám többségük rejtve és megfogalmazatlanul marad. Éppen ezeket a rejtőzködő szándékokat segíthetik napvilágra és ültethetik át a gyakorlatba a közösségfejlesztési eljárások. A fejlesztőként tevékenykedő szakembernek nem lehet előre meghatározott, konkrét lokális cél- és szándékrendszere. A konkrét helyi „tennivalót” a célcsoport tagjainak kell megfogalmazniuk, annál is inkább, mert megvalósítani is ők fogják azokat. A közösségfejlesztés tulajdonképpen külső bátorítás annak érdekében, hogy a valamilyen – általában az érintettek élethelyzetén vagy körülményein javító – helybéli cselekvési szándék megfogalmazódjon és meg is valósuljon.

A jellegzetes közösségfejlesztői szerepek közül (képesse tevő, alkusz, szakértő, szociális tervező, érdekképviselő, aktivista) a jelen projektben a képesse tevőt tartom relevánsnak, mivel ebben a szerepkörben lehet igazán segíteni a szükségletek megfogalmazását, a problémák, „ínségek” azonosítását. Ehhez a munkához fontos a jó személyközi kapcsolatok ápolása, a közösség ismerete, a bizalom elnyerése, a csoportdinamikai elvek mentén való működés. Ugyanakkor az ilyen szervező nem vezető, nem mondja meg a közösség számára helyes utat, nem ad direkt választ a megfogalmazódó kérdésekre, hanem az együttgondolkodásra, a közösség problémakezelő képességének hatékonyabbá tételére, a felelősségvállalásra ösztönöz.²

2. Közösségfejlesztés az egyházban

Plébániai közösségfejlesztés

A közösségfejlesztés speciális terepe az egyházi közösségek fejlesztése. Erre a munkára azért van szükség, mert a megváltozott körülmények

között az egyház csak akkor tudja betölteni hivatását, Isten dicsőítését és az emberek szolgálát, ha maga is kész a változásra, megújulásra.

Már ötven évvel ezelőtt így fogalmaztak a II. vatikáni zsinat atyái: „Az emberi nem ma történelmének új korszakát éli, melyben a mély és gyors változások lassanként az egész földkerekségre kiterjednek. Ezek az emberi értelem és alkotóerő által kiváltott változások visszahatnak magára az emberre, egyéni és közösségi ítéleteire és vágyaira, gondolkodás- és cselekvésmódjára mind a dolgokkal, mind az emberekkel kapcsolatban. Így már valóban társadalmi és kulturális átalakulásról beszélhetünk, mely a vallási életre is kihat.”³

A városiasodás és az iparosodás szétfeszítette azt a társadalmi keretet, amelyben évszázadokon át ugyanazok az értékek uralkodtak; eltűntek vagy jelentősen meggyengültek a hagyományos közösségek; megszűnt a keresztény világlátás és kultúra homogén jelenléte, és annak az embert mindenütt körülölelő és meghatározó hatása. A zsidó-keresztény kultúra egyeduralmát felváltotta az egymással versengő világnézetek, közösségek és vallások sokasága, az értékek és erkölcsök pluralizmusa. Ezekkel a változásokkal párhuzamosan lecsökkent az egyházi vallásos emberek és általában a rendszeren templomba járók száma, és nőtt az egyházhoz csak lazább szálakkal kötődők, a „maguk módján” vallásosak, illetve a felekezeti nélküliek és a vallástalanok aránya.⁴

Ez a krízis nem a kereszténység válsága, hanem a kereszténységnek egy adott egyházi formáját, a népegyházat érinti, s arra figyelmeztet, hogy új stílusú lelkipásztorkodásra van szükség. *Joseph Ratzinger* még bíborosként mondta a következőket: „El kell búcsúznunk a népegyház eszméjétől. Valószínűleg egy másfajta, új egyháztörténeti szakasz áll előttünk, melyben a kereszténység újra mustármaggjellé válik, látszólag jelentéktelen kis csoportokban...”⁵

2 Gilchrist, A.: A közösségi munkás szerepei. In Vercseg I. (szerk.): *Gyakorlati útmutató közösségi munkásoknak – Fejezetek a közösségi munka brit kézikönyvéből*. Budapest, 2005, Közösségfejlesztők Egyesülete, 19–21. ■ 3 Gaudium et spes – Lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban. In *A II. vatikáni zsinat dokumentumai*. Budapest, 2000, Szent István Társulat, 651. ■ 4 Tomka F.: *Egyház és lelkipásztorkodás – a mai világban*. <http://www.vigilia.hu/regihonlap/1999/3/9903tom.html> ■ 5 Ratzinger, J.: *A föld sója*. Budapest, 1997, Szent István Társulat, 12. Vö. II. János Pál: *Atlépni a remény küszöbén*. Budapest, 1994, J.L.X, 196–197.

A posztmodern kor azóta is folyamatosan újabb és még radikálisabb kihívásokkal állítja szembe a tradicionális egyházi kereteket és struktúrákat, illetve a hozzájuk igazodó pasztorációs gyakorlatot, tovább szélesítve a két világ közti szakadékot.

Henri Boulad jezsuita mondja a következőket: „Itt van mindjárt a plébánia kérdése. A plébánia koncepcióját a középkorból örököltük. Akkor az földrajzilag meghatározott fogalom volt. Középen a plébánia, körülötte a hívek gyülekezete. Manapság nincs ilyen földrajzi meghatározottság. Az emberek mindenhol és mindenféle közlekedési eszközzel jönnek a plébániára. Talán mert szeretik a papot, vagy talán mert ott vannak a barátaik. [...] Ott van például a »hétvégi plébánia«. Vasárnaponként az emberek különböző helyekre járnak, olyan templomokba, melyek nem a sajátjaik, olyan emberekkel találkoznak, akiket nem ismernek. [...] Ma egy nagyvárosban egy plébániához 2–10 ezer ember is tartozik, akiket néhány pap vagy szerzetes lát el. Ők valószínűleg számítógépről ismerik a híveiket. Még abban az esetben is, ha azt mondjuk, hogy tízezerből csak nyolcszáz gyakorolja a hitét, a plébános mind a tízezer emberért felelős. Az én elképzelésem a plébániát illetően az, hogy ott az embereknek ismerniük kell egymást. Élő közösséget kell alkotniuk a pásztor vezetésével, »aki ismeri nyáját, és a nyáj ismeri őt«. Ez talán lehetséges olyan faluban, ahol háromszáz ember él, és a pap már két-három éve velük van. Az ember mélyebben talán kétszáz embert ismerhet, nem többet. Újra kell gondolnunk tehát a plébániát, de hogyan?»⁶

A lelkipásztorkodásnak – és a jelen egyháznak – alapvető problémája az, hogy a tökéletesen átalakult viszonyok közepette sok helyen változatlanul a népegyház kategóriáiban gondolkodik és cselekszik, ahelyett, hogy keresné az új utakat és megoldásmódokat, s így elveszíti a társadalmi kihívásokra való megfelelő válasz megtalálásának lehetőségét.

A *Katekézis általános direktórium*a című, 1997-ben kiadott dokumentum világosan megfogalmazza a paradigmaváltás lényegét és az új lelkipásztorkodás alapelveit. Az elsődleges feladatok közt említi a közösségek kialakítását. Hiszen amint a népegyház korában is a közösség biztosította a hívők életének természetes közegét, ma is csak a közösség tudja nevelni, megtartani, védeni, befogadni a hívő gyermeket és felnőttest, illetve a megtérőket.⁷

Ráadásul a jelenlegi plébániai közösség nem homogén, hanem a társadalmi és vallási összetételét nézve meglehetősen változatos képet mutat, egymástól egészen különböző hagyományokkal, istenképpel, egyházképpel rendelkező rétegek, csoportok találhatók benne. Az egyházközösségi élet újraelcséztése, fejlesztése, átalakítása csak akkor válik lehetővé, ha tisztában vagyunk a hívek gondolkodásmódjával, lelkiségével, és sikerül a különbözőségek egységének, harmóniájának megteremtése, a vallásosság helyi profiljának kialakítása.

Az ilyen új típusú közösségnek kell elvégeznie a plébániai feladatok újraelosztását – szakítva a szintén középkori örökségnek tekinthető klérusközpontú működésmóddal –, a karizmák sokféleségét tudomásul véve és felhasználva kialakítani a hatalomgyakorlás és felelősségvállalás új rendjét. A kis létszámú és előregedett papság, illetve a növekvő számú és aktivitású világi munkatársak kontrasztja jól mutatja az elindult változási folyamatot.⁸

A leírtakból kitűnik, hogy az egyházi közösségfejlesztés nagyon összetett és soktényezős folyamat, melynek során egymással párhuzamosan kell érvényesíteni a különböző prioritásokat. Fontos feladat az élő közösségek kialakítása az egyházon belül, de hallatnunk kell szavunkat kifelé is, meg kell szólítanunk a kívülállókat is. Közösségi lelkipásztorkodásra kell törekednünk, ugyanakkor nagyon személyesnek kell lennünk, minden emberhez külön-külön is meg kell találnunk az utat. A meglevő plébániai hálózatra kell építenünk, de fel kell használnunk azt a

6 Boulad, H.: *Quo vadis ecclesia? – Gondolatok a holnap egyházáról*. Kecskemét, 2000, Korda, 8. ■ 7 A *Katekézis általános direktórium*a. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=142> ■ 8 Máté-Tóth A. – Szásziné Fehérvári A.: Egy plébániai közösségfejlesztő program. *Embertárs*, 2005/4., 299–301.

nagy lehetőséget is, amelyet a különböző lelki-ségi mozgalmak és kisközösségek jelentenek az evangelizáció számára. Szolgálatunkban a múlt és a mai nyugati egyházak tapasztalatait egyaránt felhasználjuk, mégis alapvetően a helyi valóságból kell kiindulnunk. Meg kell tennünk minden emberileg megtehetőt, de nem szabad elfelejtenünk, hogy az egyház építése a benne működő Szentlélek műve.⁹

Az ideális plébániai működésmód

Az ideális keresztény közösségben a Krisztus-követésnek kell a középpontban állnia: az evangélium megismerésének, megélésének és megvalósulásának. Ennek megfelelően a közösséggé formálódás végső gyökere – amely összehozza és összetartja a közösség tagjait – nem más, mint a Krisztusba vetett személyes, elkötelezett hit.

Természetesen minden hiteles egyházi közösség beleilleszkedik a tágabb egyházi közösségbe, éli a testvéri odatartozást és nyitottságot, kapcsolatokat létesít más kisközösségekkel, plébániákkal, kiveszi részét a kölcsönös támogatásból. Nem tekinthető teljes értelemben egyházi közösségnek az a plébánia, amely zártnak, autonómnak, önmaga számára elegendőnek tekinti magát.

Egy keresztény közösség egészséges – nem tökéletes! – voltát három dimenzióban szemlélhetjük. Felfelé az Istenhez való intenzív, bensőséges kötődésre van szüksége, hiszen innen kapja küldetését és erejét, ebben a kapcsolatban gyökerezik identitása. Belülről vitalitás és életöröm kell, hogy jellemezze, ez az egyértelmű jele annak, hogy Isten szeretete működik a keresztények között, és egyre inkább átformálja a hívek életét. Az Istentől kapott és a közösségben megélt szeretetnek végül kifelé, a világ felé is meg kell jelennie.¹⁰

A négy alapvető élettevékenység tekintetében is megvizsgálhatjuk a plébániai működésmódot: ezek a testvéri közösség megélése (*koinónia*); a szolgáló szeretet (*diakónia*); tanú-

ságtétel az evangéliumról tettben és szóban (*martyria, katekézis*); és Isten ajándékainak hívó ünneplése (*liturgia*).

A testvéri közösség megélésének (*koinónia*) teológiai ősmintáját a Szentháromságban találjuk, hiszen benne mindegyik személy a másik felé fordulva, dinamikus, teremtő egységben létezik. A keresztény közösségnek is a különbözőségek harmonikus együttélésében kell megnyilvánulnia. „Isten azt akarta: legyenek sokan és legyenek egyek! Maradjatok meg különbözőnek, de egységben! Azért, hogy különbözőségetek ne mosódjon össze, szeressétek egymást.”¹¹

A közösségnek kell lennie annak a színtérnek, ahol Isten kegyelme által megkapjuk a hit ajándékát, átélhetjük és megválaszolhatjuk Isten szeretetét, vertikális és horizontális síkon egyaránt. A közösségépítés tehát ebből az aspektusból nézve nem más, mint személyes kapcsolat kialakítása Krisztussal és egymással, az egy testben létezés állandó, életadó tapasztalata. A *koinónia* területén végrehajtandó feladat egyrészt a hívek megismertetése az egyház tevékenységének területeivel, a lehetséges szolgálatokkal, hogy felfedezzék és értékesítsék a közösség javára Istentől kapott karizmáikat. Másrészt pedig a szervezetfejlesztés, a specifikus csoportok struktúrájának kiépítése (szolgálati csoportok, időszakos kiscsoportok, kisközösségek, témacentrikus, segítő-önsegítő csoportok). Csak így válik lehetségessé az emberek elérése, gondozása, szükségleteik kielégítése, képességeik kibontakoztatása. „Nagy gyülekezetek csak kisebb, élő sejtek hálózataként működhetnek.”¹²

A szolgáló szeretet (*diakónia*) a keresztény küldetés gyakorlati megvalósítása, a főparancsban foglaltak komolyan vétele, egyben a közösség építésének is hatékony eszköze. Elengedhetetlen feltétele a szociális valóságok tudatosítása és a hitünkben fakadó válaszok életre váltása. E szembenézésnek három szinten kell végbemennie: egyéni önvizsgálatként (saját sebeink, szabadsághiányunk felismerése tesz nyitottá mások szenvedésére), a közvetlen környezet vo-

9 Dobos L.: *Világiak a plébániai lelkipásztorkodásban*. Abaliget, 1996, Lámpás, 5. ■ 10 Douglass, K.: *Az új reformáció – 96 tétel az egyház jövőjéről*. Budapest, 2005, Kálvin, 354. ■ 11 Nemes Ö.: *Közösségépítés és diakónia*. *Embertárs*, 2005/4., 302. ■ 12 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 201. (Lásd a 10. lábjegyzetet.)

natkozásában (közösségi kapcsolataim gyógyítása) és társadalmi szinten (szolidaritás, felelősségvállalás a perifériára szorultakkal).¹³

A hiteles diakóniai szolgálat komoly kihívást jelent a közösség tagjai számára. „Rá kell ébrednünk, hogy mennyire félünk vagy irtóznak szokatlan társadalmi és emberi valóságok megtapasztalásától, mennyire nem akarjuk látni a társadalmi igazságtalanságokat. Nem akarjuk meghallani azoknak az embereknek a panaszát, akiknek nem adatott meg, hogy szabadok legyenek. Nehéz találkozni és kapcsolatot építeni olyan emberekkel, akiket mindig elnyomtak és igazságtalanul megkülönböztettek.”¹⁴

A keresztény diakónia célja, hogy olyan módon szálljon szembe az igazságtalan társadalmi struktúrákkal, ahogyan azt Jézus tette, sorsközösséget vállalva a gyengékkel és a kiszolgáltatottakkal, s hogy ezáltal Isten országának jelévé és előkészítőjévé váljon a világban.

Az evangéliumról való tanúságtétel (martyria, katekézis) Krisztus „nagy missziós parancsának” teljesítése (Mt 28,19–20). „A legfőbb megbízás ugyanis, amit Jézus egyházának adott, nem az, hogy gondot viseljenek az emberekre, hanem hogy tanítvánnyá tegye őket.”¹⁵

A Jézushoz fűződő személyes kapcsolatnak, az üdvösség megtapasztalásának követelménye, hogy mások számára is átélhetővé váljék. A keresztény közösségnek ezért az élő hit megtapasztalásának helyévé, Isten kegyelmének és szeretetének sugárzójává kell válnia. A misszió és az evangelizáció tehát elválaszthatatlan az egyház lététől, és nem programok, akciótervek és rendezvények formájában, hanem elsősorban magának a közösségnek a vonzó, életerős voltában, barátságos lelkületében tud hatékonyan megnyilvánulni.¹⁶

A katekézis legfőbb formája ebben a felfogásban a felnőttek katekézise, amelyhez az összes többi hitoktatási formának igazodnia kell. A katekézis nem merülhet ki intellektuális hitismeretek átadásában, hanem a felnőttek Krisz-

tusra (megtérésre) alapozott életének gondozását, a keresztény közösség folyton megújuló életre keltését és a felnőttek missziós küldetésének tudatosítását foglalja magában. Az ősegyház katekumenátusa lehet az a keret, amelyben a hittel való ismerkedés (a preevangelizáció) után a hitoktatottnak vagy a szentségre készülőnek komoly megtéréshez kell eljutnia, úgy, hogy eközben egy élő keresztény (plébánia)közösség elkötelezett tagjává is válik. A közösséggel együtt élve, annak példáját követve tanulja meg elsajátítani az evangéliumi élet magatartásformáit és lelkületét. Ugy ismeri meg a hit igazságait, hogy folyamatosan törekszik életre váltani őket.

Minden katekézis és teológiai oktatás legfőbb célja tehát nem csupán az ismeretközlés, hanem a Krisztusnak átadott, Krisztussal egyesült emberek nevelése. A katekézis – bármely korosztály számára – csak akkor lehet eredményes, ha a hitre nevelésben részt vevő nemcsak az egyházzal való közösségre, hanem – az előzőből következően – a jézusi küldetés, a misszió tudátára és gyakorlatára is eljut.

A leírtakból kiderül, hogy az evangéliumról való tanúságtétel sem nélkülözheti a valódi közösség kialakítását, a testvéri kapcsolatok ápolását, a személyes lelkivezetést.¹⁷

Isten ajándékainak hívó ünneplése (liturgia) Krisztus misztikus testének, a főnek és a tagoknak az együttes cselekvése. A liturgiában Isten és ember találkozása és kölcsönös szolgálata valósul meg, ezért fontos, hogy az istentiszteletek légköre valóban Isten szeretetét tükrözze. „Az istentiszteletnek örömtelien és kellemesnek kell lennie. Elvárom az istentisztelettel, hogy – legalábbis az esetek többségében – jobban érezem magamat utána, mint előtte. Az istentisztelet felszabadulttá, szeretetteljessé, étellel telivé és vidámmá kell, hogy tegyen. Az istentiszteletnek kedvet kell ébresztenie a hithez” – írja Klaus Douglass.¹⁸

A liturgia megújítása azt a célt szolgálja, hogy a hívek aktívan, örömtelien, a megjelenített

13 Fruttus I. L.: Gyülekezetépítés és diakónia. *Embertárs*, 2005/4., 313. ■ 14 Nemes Ö.: Közösségépítés és diakónia, i. m. 307. (Lásd a 11. lábjegyzetet.) ■ 15 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 105. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 16 Uo. 126–127. ■ 17 Tomka E.: *Egyház és lelkipásztorkodás – a mai világban*, i. m. (Lásd a 4. lábjegyzetet.) ■ 18 Douglass, K.: *Isten szeretetének ünnepe*. Budapest, 2005, Kálvin–Luther, 13.

misztériumot átélve kapcsolódjanak be az ünneplésbe. Nem a biblikus időkre visszatekintő lényegi elemek elhagyásáról van szó, hanem ezek újra életszerűvé tételéről, a hagyományos, távolságot és idegenséget sugalló formák helyett a modern ember életérzésének megjelenítéséről. Különben „elbeszélünk”, „eléneklünk” és „elimádkozunk” az emberek füle mellett.¹⁹

„Istentiszteletünknek Krisztus-szerűnek kell lennie mondanivalójában, és korszerűnek stílusában.”²⁰ Ez a reform történhet a hagyományos istentisztelet új elemekkel való kiegészítésével, új istentiszteleti formák bevezetésével, vagy a különböző közösségek számára tartott speciális liturgiák révén.

A struktúrák átalakításának természetesen együtt kell járnia a megfelelő tartalmi megújulással is, ezért csak egy átfogó közösségi koncepció keretében ágyazva érhetik el céljukat. „Istentiszteleteink igazi próbája az lenne, hogy vajon valaki, aki kultúránkat nem ismeri, nyelvünket nem beszéli, és részt venne valamelyiken, eljutna-e arra a felismerésre, hogy a kereszténység a szeretet vallása.”²¹

A liturgia a közösségépítés és az evangelizáció szempontjából is kulcsfontosságú tényező, mint olyan terület, ahol Isten szeretete megtapasztalható, átélhető és továbbadható, és ahol az emberek alapvető változáson mennek keresztül. „Itt – az istentiszteleten – jut kifejezésre a legteljesebben Jézus fivéreinek és nővéreinek közössége, és formálódik egyúttal mindig újjá.”²²

Összességként tehát elmondható, hogy az egyház valamennyi életmegnyilvánulása (koinónia, diakónia, martyria, liturgia) a keresztény közösségi létben gyökerezik, ebből táplálkozik, s bármely területen elért eredmény, hiteles működés visszahat az illető közösségre, annak fejlődését és kibontakozását segíti elő.

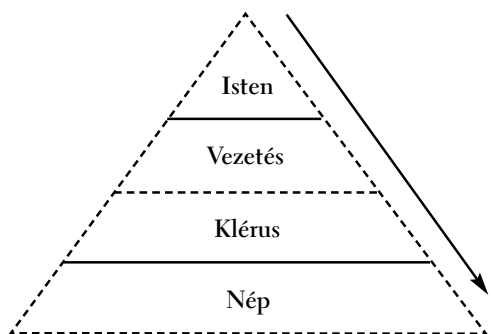
Közösségi struktúrák

A fent ismertetett ideális egyházközségi élet természetesen feltételezi, hogy a háttérben olyan

egyházmodell áll, amelynek működési alapelvei megegyeznek Isten szándékaival. Alapvetően mindössze két egyházi struktúratípus létezik, a hierarchikus, amelyet jól ismerünk a maga variánsaival, és a biblikus, amelyet a Szentírás örökölt meg számunkra, mint örök figyelmeztetést és viszonyítási pontot.

Az egyház hierarchikus formája. A piramismodell²³ – az elmúlt kétezer év tanúsága szerint – leszoktatja az egyháztagokat arról, hogy közvetlenül Krisztusra tekintsenek, az ő akaratát keressék, vezetését kövessék. Ez az állapot meglehetősen kényelmes mind a tagok, mind a vezetők számára, ám hosszú távon csökkenti (akár meg is szüntetheti) az élet áramlását a tagok és az egyház testének feje, Krisztus között.

„E struktúra azt az elképzelést sugallja, hogy Isten vezeti a vezetőt/vezetőséget, azok a papságot, a papság a népet. Hozzászoknak a tagok, hogy emberekre nézzenek, és emberektől várják az utasításokat, engedélyeket. Egy idő után megtörténhet, hogy a vezetőség önmagának igényli Isten tekintélyét, és kijelenti, hogy amit ő akar, az egyenlő Isten akaratával. Az anyagi javakat is központilag osztják el, és a helyi lehetőségek kihasználása, a gyülekezetek szükségleteinek kielégítése könnyen csorbát szenved.”²⁴

A döntések érdemi része ebben a modellben kikerül a gyülekezet hatásköréből, és ez is erősíti a vezetők és alávetettek közötti különbséget, passzivitásra ítélve a tagokat. Hiszen a hívek csak akkor vállalnak feladatokat önként és lelke-

19 Uo. 15–34. ■ 20 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 276. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 21 Uo. 285. ■ 22 Uo. 293. ■ 23 Forrás: Szabó E.: *Az egyházszervezet újszövetségi modellje*. <http://www.szaboferenc.hu/tanulm/egyhsz.htm> ■ 24 Uo.

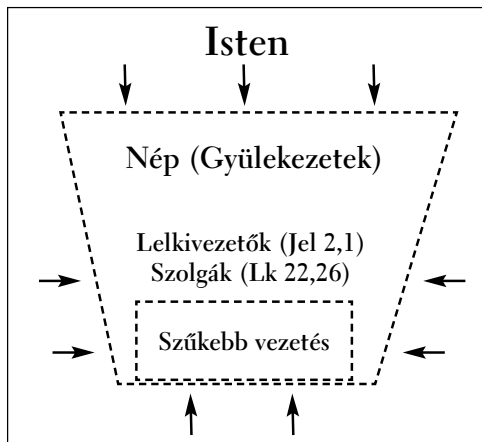
sen, ha magukénak érzik az ügyet, ha részük van a felelős döntésekben, nem a fejük felett történnek a dolgok. Egyébként beérik az egyházi adó fizetésével, cserébe a fizetett alkalmazot-taktól várják a munka elvégzését.

Ha rögzül a piramisstruktúra, akkor további veszély, hogy rövidesen bekövetkezik a hatalom koncentrációja. A szűk belső kör tagjai egy idő után egymás között osztják fel a pozíciókat. Így a papképzés a vezető réteg igényei szerinti, a központi irányítást szolgáló és kiszolgáló lojális hivatalnokréteget hozza létre, s ezzel ahelyett, hogy közelebb vinné a hivatásokat Krisztushoz, az önálló gondolkodáshoz és cselekvéshez, elnyomja az önállóságot és a szabad gondolkodást. „Az egyháztan lép előtérbe, hitvallások és a »rend«, az egyház feltétel nélküli tisztelete, a Biblia pedig a háttérbe.”²⁵ A fennálló rendszer ily módon mindig képes lesz önmaga újratemelésére.

Az ismertetett modellt legnagyobb veszélye, hogy minél inkább az emberi elképzelések irányítják az egyházat, annál jobban szorul ki Isten a szervezet életéből.

„A molnár már halott, de a víz járhatja a malmot. Tevékenység van, de már az isteni Főtől független.”²⁶ Az ilyen egyház elveszíti identitását, legitimitását, természetfeletti életerejét és célját.

Az egyház biblikus formája.²⁷ A biblikus egyházszervezet lényege, hogy ebben a modellben minden Istenen alapul és benne áll fenn.

25 Uo. ■ 26 Uo. ■ 27 Uo. ■ 28 Uo. ■ 29 Uo.

A Szentlélek az igazi vezető, a valódi irányító, és az egyháznak az a feladata, hogy minden szinten ismerje fel és vigye véghez az ő akaratát és szándékait.

A Szentírás szerint a legmagasabb szervezeti egység a gyülekezet. A gyülekezetek pedig önállóak, közvetlenül az Úr vezetése alatt állnak. A vezetés emberi oldalát a lelkipásztorok testesítik meg, és az ő irányításuk is inkább tanácsadást jelent, nem uralmi, nem diktáló, parancsoló jellegű, hanem a szolgáló szeretet jegyét viseli magán. Széles tere van így a szabadságnak (2Kor 3,17), az Úr közvetlen irányításának.

A Szentírás a test hasonlatát alkalmazza az egyházra. Krisztus a fej (1Kor 12), és mindenki személyesen tőle kapja feladatait, ezért a testben élet és egység van. A Szentlélek állandó munkája teremti meg ezt az egységet, ő hangolja össze a feladatokat olyan harmóniában, amelyre semmilyen emberi hatalom vagy erőfeszítés nem képes.

Jézus maga így határozta meg viszonyát követőihez, az egyházhoz: „Egy a ti Mesteretek, a Krisztus, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok” (Mt 23,8). Hasonlóképpen fogalmazza meg Pál apostol is: „Akarom pedig, hogy tudjátok, hogy minden férfiúnak feje a Krisztus” (1Kor 11,3).²⁸

Krisztus tehát mindenkinek a főpásztor, szolgálói pedig az alpásztorok. Az egyházban épp ezért olyan jellegű szervezeti rendszerre van szükség, amely lehetővé teszi, hogy Krisztus betölthesse az egyedül őt megillető vezető szerepet.

„Az Isten által a Bibliában kinyilatkoztatott egyházrend és szervezet az egyedüli, amely a külső körülményektől függetlenül (legyenek azok akár kedvezőek, akár kedvezőtlenek) igazán hatékony lehet. Ez az a keret, amely az emberi képességek fejlesztésére hivatott, amely az erőforrások legmesszebbmenő kihasználására képes, természetesen a Szentlélek közvetlen vezetése alatt. Egyéni és közösségi életünkben egyaránt a Lélek megújító erejére, jelenlétére, szabad munkálkodására van a legnagyobb szükségünk.”²⁹

PLÉBÁNAI KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS A GYAKORLATBAN

Az elméleti bevezető után írásom második felében azokat a gyakorlati tapasztalatokat, megszülető felismeréseket szeretném dokumentálni, amelyeket a plébániánk megújítását célzó projektmunka során szereztem. A megértett igazságok, átlátott összefüggések kapcsán hivatkozom a szakirodalomra is, hiszen a találkozásaink alkalmával felmerült kérdések, nehézségek tették élővé az elméleti ismereteket, illetve a már elsajátított tudásanyag motiválta és érvényesítette a közös munkát.

1. A célcsoport bemutatása

A Vasútvidéki Jó Pásztor Egyházközség Székesfehérvár egyik legnagyobb plébániája, 1928-ban hozta létre az egyházi hatóság a pályaudvar környékének lakosai számára kialakított lelkészségből. Temploma a Székesfehérvári egyházmegye tizenötödik püspöke, a híres hitzőnok, *Prohászka Ottokár* emlékére épült országos közadakozásból, és 1933-ban szentelték fel.

A templom és a családom története több szálon is összefonódik. Az első plébános apai nagyanyám nagybátyja volt, nagyapám pedig a templomi építkezést vezette, majd hosszú ideig a képviselő-testület elnökeként tevékenykedett. Édesapám éveken át kántorként szolgált az egyházközségben, én magam gyermekként itt részesültem a beavató szentségekben, felnőttként pedig igyekszem családommal együtt aktív tagja lenni a közösségnek.

A legutóbbi népszámlálási adatok alapján mintegy tízezer fő tartozik a plébánia területéhez, a vasárnapi szentmiséken pedig átlagosan hat-hétszáz fő vesz részt. A közösség kormegoszlása a hazai átlagnál jóval kedvezőbb, a gyerekmise miatt sok a fiatal, többgyermekes család, és az értelmiségiek aránya is kiemelkedő. Emellett természetesen viszonylag nagy számban képviselteti magát a hagyományos vallási formákat gyakorló idősebb generáció is, ráadásul a Prohászka- és a Kaszap István-kultusz je-

les alkalmakkor más plébániákról is idevonzza őket.

2. A projekt elindulása – az „álmocspat”

2010-ben került a plébánia élére régi barátom, *Tóth Tamás* atya, akivel közös mentálhigiénés tanulmányaink után a lelkigondozói képzést is együtt végzem. 2013 februárjában kezdtük el közösen az egyházközség szervezeti és működésmódbeli megújítását célzó projektünket.

Első lépésként létrehoztuk a magközösséget, a szolgálati teamet, amelynek feladata a közös vízió kidolgozása és meggyökereztetése az egyházközségben. A plébános személyes meghívása alapján gyűlt össze az a hat fő, akik az egyházközség imádságos és elkötelezett, másokat is motiválni képes tagjaként azonosulni tudtak az eredeti vízió célkitűzésével – a közösségi átalakulás programjával –, és egy évig vállalták az egyéni belső munkát és közös útkeresést a növekedés érdekében.

Hiszen – *Tomka Ferencet* idézve – „plébánia-közösség ott kezd születni (újjaszületni), ahol legalább két-három ember megpróbál olyan közösséget alkotni, amelyben megjelenhet Jézus”.³⁰

A „Dream Team”, vagyis álmocspat névre keresztelt szolgálati csoport azóta az egyezés értelmében kétheti rendszerességgel tartja öszszejeveteleit, ahol a szentmisét követően az ima és a közösségi megkülönböztetés gyakorlatával keresi Istennek a plébániára vonatkozó elközelését.

3. Tanuljunk imádkozni

A bemutatkozás, a tisztázó kérdések megválaszolása és a keretek meghatározása után kezdtük el a közös munkát. Az első kihívást az jelentette, hogyan hívjuk meg Istent az alkalmainkra, hogyan tanuljunk meg vele együttműködni. Bár egyenként mindnyájan szoktunk imádkozni (vagy legalábbis imákat mondani), ennek csoportos formáját ki kellett alakítanunk. Spirituális újratájékozódásra és megalapozódásra volt

30 Tomka F.: *Hogyan születik krisztusi közösség a plébánián?* <http://www.vigilia.hu/regihonlap/1997/2/9702tom.html>

(és van) tehát szükségünk, valódi imatapasztalatra, amely – ha már egyéni szinten megtörtént – élővé, Isten jelenlétében zajlóvá teheti összefüveteleinket. Fontos élmény volt már a projekt kezdetén átélni alkalmatlanságukat, mint az isteni kiválasztás jelét,³¹ valamint a jézusi mondas igazságát: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket” (Jn 15,16). Elindult a tanulási folyamat, az imamódokkal való ismerkedés, elsőként a Szentírással imádkoztunk *Jálics Ferenc* jezsuita atya tanácsai nyomán.³² Arra vágytunk, „hogymegnyíljunk Isten jelenvalósága előtt, hogy átérezzük a Jézussal való közösséget, hogy Isten szeretetét magunkba szívjuk – és arra a magunk szeretetével válszoljunk”.³³ Ahhoz ugyanis, hogy másokat lelkesíteni, inspirálni tudjunk, előbb nekünk kell felkellesülnünk.

Ezt az átalakulást *Luther* a tűzben tartott vas képével szemlélteti: „A vasdarab egy idő múltán vörösen kezd izzani, és valami tűzhöz hasonlónak válik.”³⁴ Ennek az izzó állapotnak az átélése a szükséges kezdet, hiszen „az egyház legnagyobb problémája nem a külső forma, hanem a hiányzó szikra”.³⁵ Az egyházat – és a világot – pedig csak azok képesek átförmálni, akiket Isten szeretete már megváltoztatott.

Ezek a felismerések nem a csoportunk eredeti hozzáállását tükrözik, hanem a közös munka során, hibás prekonceptiókat felülvizsgálva, kudarcainkból tanulva születtek és erősödtek meg bennünk. Első lelkesedésünkben sokkal inkább a cselekvésre, a szervezési, átalakítási feladatok elvégzésére, az önerőre tettük a hangsúlyt.

4. Ébren álmodni

A Dream Team azért jött létre, hogy megpróbáljon Isten akarata szerinti jövőt álmodni a plébániának. Ezért fontos volt tisztáznunk az álom teológiai jelentését, és a mi szerepünket ebben a merész vállalkozásban.

Álmon esetünkben egy olyan jövő képi megjelenítését, vízióját értjük, amely majd a jelen realitással szemben, azt meghaladva fog megvalósulni.³⁶ A Bibliában nagy jelentősége van az álomnak³⁷ mint az isteni üdvterv sajátos, egyénre szabott kinyilatkoztatásának. Az emberek ilyen módon kerülnek kapcsolatba Isten tervével, így kapnak meghívást az abban való részvételre.³⁸ Isten az álomban, a tudattalanon keresztül³⁹ tud üzeni választottjainak, de vajon lehetséges-e ébren együtt álmodni Istennel?

Ha az álom fogalmát speciális, teológiai aspektusból nézzük, nagyon közel kerülünk a hit bibliai fogalmához. „Az az Isten, akiben hiszünk, már a Biblia első mondataiban úgy jelenik meg, mint aki valamit, ami nincs, pusztán igéje által létrehív.”⁴⁰

Az egész Szentírás azt visszhangozza, hogy „Istennél semmi sem lehetetlen” (Lk 1,36), a kiválasztottak pedig hitük segítségével találtak kapcsolatot a mindennapi realitáson túl Isten valóságával, s az ő erejével messze meghaladták emberi korlátaikat.

„A hit pedig a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés” (Zsid 11,1). Keresztényként tehát akkor járunk el helyesen, ha inkább kötődünk Isten valóságához, mint ahhoz, amely a hétköznapi tapasztalatunk számára adott.

„Álmainknak eléggé merésznek kell lenniük ahhoz, hogy Istennek helye legyen bennük”,⁴¹ nem indulhatunk ki tehát pusztán az egyház jelenlegi realitásából, hanem számításba kell vennünk Isten korlátlan lehetőségeit. Épp ezért törekedhetünk nagy dolgokra Istenért, és várhatunk nagy dolgokat Istentől.

„Megálmodni az egyház jövőjét annyit jelent, mint magunkhoz ölelni az újat.”⁴² A Biblia a megújító, újjáteremtő Istenről tesz tanúságot. Izajás prófétánál ezt olvashatjuk: „Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok! Már készítem az utat a pusztában, s a sivatagban folyókat fakasztok” (Iz 43,19). A Je-

31 Rohr, R.: *Rejtett dolgok – A Szentírás mint spiritualitás*. Budapest, 2010, Ursus Libris, 128–134. ■ 32 Jálics F.: *Tanuljunk imádkozni*. Kecskemét, 2009, Korda. ■ 33 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 103. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 34 Uo. 104. ■ 35 Uo. 83. ■ 36 Uo. 346. ■ 37 Gyökössi E.: *Isten elfelejtett nyelve, az álom*. Budapest, 1998, Szent Gellért Kiadó és Nyomda. ■ 38 Kast, V.: *Álmod*. Budapest, 2010, Európa, 22. ■ 39 Frankl, V. E.: *A tudattalan Isten*. Budapest, 2002, EuroAdvice, 17–26. ■ 40 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 349. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 41 Uo. 358. ■ 42 Uo. 364.

lenések könyvében pedig: „Íme újjáteremték mindent” (Jel 21,5).

Ennek az Istennek van egy álma a közösségünkről és annak minden tagjáról, külön-külön. Ezzel az Istennel együtt álmodni pedig azt jelenti, hogy elhiszem és elfogadom az egyházra mint Krisztus testére és az önmagamra mint Isten gyermekére, Isten képmására vonatkozó üdvtervet. Éppen ezért a Dream Team feladata elsősorban nem a brainstorming, a szabad ötletfelvetés, a célok, erőforrások, veszélyek és esélyek gondos latolgatása, hanem az Istenre hangolódás, az ő álmának megsejtése. Meg kell tanulnunk a racionális, logikus gondolkodásmódot meghaladva az intuíciónkra, a szívünkre hallgatni.

5. Akar-e tőlem, tőlünk valamit Isten?

Vajon mi az Isten akarata? Egyáltalán képesek leszünk-e hiteles választ találni erre a kérdésre? Hiszen a Bibliában is ezt találjuk: „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok, és az én útjaim nem a ti útjaitok [...] amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak az én gondolataim a ti gondolataitoknál” (Iz 55,8–9).

Isten terveit a maguk teljességében a köztünk lévő ontológiai különbség miatt soha nem tudjuk kifürkészni, arra azonban van lehetőségünk, hogy vágyaink és kívánságaink között felismerhessük azokat, amelyek Krisztus lelkének működésére utalnak.

„Isten akarata nem az, hogy inkább ezt vagy inkább azt válaszd, hanem az, hogy jól használj, amit választasz, hogy önmagadat válaszd, hogy őszintén, az önzéstől és a félelemtől megszabadulva keresd életed megvalósításának leginkább termékeny, legboldogabb módját. Figyelembe véve, hogy ki vagy, múltadat, élettörténetedet, fontos találkozásaidat, azt, amire szerinted szüksége van az egyháznak és a világnak: milyen személyes választ tudsz adni arra, ahogyan az evangélium megszólalt téged?”⁴³

Isten tehát nem azt várja tőlünk, hogy egy számunkra konkrétan kijelölt tervet pontosan

hajtsunk végre, hanem hogy leleményesen találjuk meg a válaszokat az ő jelenlétére és hívására, és életünk gyümölcsöt teremjen (Jn 14,3–15,6).

„Látomásainkat Isten adja, és tőle kapjuk a szükséges eszközöket is, az már azonban a mi feladatunk, hogy szívünkben e látomásokkal új valóságot teremtsünk.”⁴⁴

Ez a válasz – azon túl, hogy eloszlatta félelmeink és bizonytalanságaink egy részét – azonban további kérdéseket is felvetett. Például hogy milyen viszonyban áll Isten akarata a mi vágyainkkal.

6. A megkülönböztető megfontolás

A lelkek megkülönböztetésének képessége a Szentlélek egyik ajándéka, ez a kifejezés a Bibliában a Korinthusiakhoz írt első levélben szerepel (12,10). Segítségével belső tapasztalataink közül megkülönböztethetjük azokat, amelyek valóban Istentől származnak. Legmélyebb vágyaink nem vezetnek félre minket, felismerésükhöz pedig – ha imában kérjük – a Szentlélek megadja a segítséget.

A megkülönböztetés lényege ezért a döntéshozatal folyamatába épített ima és reflexió, az, hogy döntéseim során nem csupán a saját tervem megvalósítására törekszem, hanem azt szélesebb összefüggésbe, az Istennel való kapcsolatom távlatába helyezem, és engedem, hogy az én teljes potenciállal ő cselekedjen. Két szabad lény közösségéről, közös műben való együttműködéséről beszélhetünk tehát – az egyház és a világ javára.⁴⁵

„Amikor ezért összeszedjük erőnket, hogy válaszul Isten hívására személyes teremtő munkába kezdjünk, a Lélek is velünk van. Nem ránk teledő külső hatásként, hanem mint egy belső erő, melyet Isten szavának befogadása és az egyház életében való részvétel ébreszt fel bennünk. Az evangélium nem ilyen vagy olyan választásokat vagy döntéseket ír elő számunkra, hanem vágyunknak fog távlatokat nyitni. [...] Onnan fogom felismerni, hogy döntésem meg-

43 Rondet, M.: Akar-e tőlem valamit az Isten? *A Szív*, 2012/4., 10. ■ 44 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 362. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 45 Rondet, M.: Akar-e tőlem valamit az Isten? *A Szív*, 2012/5., 47.

felel Isten akaratának, ha kimondhatom: szabadabbá tesz, vagyis életem belső összefüggést és értelmet nyer, múltam egységessé válik, és ezzel megnyitja előttem a jövőt.”⁴⁶

7. Közösségi döntés

Amellett, hogy egyénileg keressük és megkülönböztetjük Isten akaratát az életünkben, közösségként is meg kellett (és kell) tanulnunk működni. *Bernhard Waldmüller A közösségi döntés* című könyve⁴⁷ komoly segítséget jelentett ebben a munkában. Megtudtuk belőle, hogy a csoportok miért hoznak nagyobb eséllyel jó döntéseket, illetve hogy miként sajátítható el a változtatáshoz szükséges figyelem és belső szabadság. Fontos felismerés volt számunkra a döntéshozatal spirituális folyamatként való értelmezése, a megkülönböztetés kritériumainak leírása (például vigasz-vigasztalanság; növekedés hitben, reményben, szeretetben; egyöntetűség) pedig konkrét gyakorlati tanácsokat adott a közös munkához.

A csoportos döntési folyamat – ha a tagok a belső szabadság állapotában vannak, egymásra figyelnek, és véleményüket félelem nélkül vállalják – kiváló lehetőséget kínál a problémák sok szempontú megtárgyalásához, a nyílt vita segít a helyes mérlegelésben, a közösen hozott döntéseket inkább magukénak érzik a tagok, és végül az illetékesek a megvalósításban is motiváltabbak lesznek.⁴⁸ A közösségi megkülönböztetés segítségével még biztosabban felismerhető, hogy az adott döntés harmóniában van-e Isten akaratával, hogy következményként valóban több élet, szabadság, szeretet fakad-e majd belőle a gyülekezet javára.

8. Szükségletfelmérés tanulságokkal

Egy projekt elindításánál elengedhetetlenül fontos tisztázni a célokat, amelyeket általa meg szeretnénk valósítani. Ugyanakkor épp ennyire lényeges előre tájékozódni a célcsoport szükségleteiről, ínségeiről is, hiszen az ő konkrét helyzetüket ismerve és folyamatosan szem

előtt tartva lehetségesek olyan változások, amelyek az illető közösség életének gazdagodását szolgálják.

Szervezetfejlesztő programunk tervezésekor sokféle visszajelzésre tudtunk építeni, ezek elsősorban személyes beszélgetések, megkeresések formájában jutottak el hozzánk, másrészt a plébánián működő csoportok (például katekumenátus, jegyesoktatás, ifjúsági hittan) részéről is érkeztek ötletek, javaslatok a folytatást illetően.

A templombúcsú (Jó Pásztor vasárnapja) alkalmából újabb lehetőséget szerettünk volna biztosítani a hívek számára igényeik, szükségleteik, vágyaik kifejezésére, amikor szentségimádás keretében az egyházközösség jövőjének közös megálmodására hívtuk meg őket. A korábbi évek látványos, nagy tömegeket mozgó programjai helyett idén ezt a közös imaalkalmat kínáltuk fel a híveknek, bízva abban, hogy sokan elfogadják invitálásunkat, és segítségünkre lesznek a vízió kialakításában. Az Oltárszentség jelenlétében zajló egyórás ima, elmélkedés, zene- és képmeditáció végeztével két kérdésre vártunk választ a kiosztott lapok segítségével: „Milyen egyházközségről álmodom magamnak? Mi kell nekem ahhoz, hogy otthon érezzem magam az egyházközösségben?”

A meghirdetett programra a vártnál jóval kevesebben jöttek el (nyolcvanötven válaszoltak a kérdésekre), ráadásul az idős, hagyományosan vallásos generáció jelent meg nagyobb számban, míg a fiatalok és a sokgyermekes családok képviselői – akikre pedig titkon számítottunk – szinte teljesen hiányoztak.

A Dream Team következő összejövetelén kiértékeljük az eredményeket. Megállapítottuk, hogy családottságunk jól jelzi, mennyire csak a nagy számok és a gyors eredmények büvkörében tudunk gondolkodni. Elégedetlenek voltunk, miközben mi magunk és a megkérdezettek egyaránt pozitívan értékelték az imaalkalmat, a jelenlévők létszáma pedig lényegesen meghaladta a szentségimádáson általában részt vevőket. A választott imaforma az idősebb hívek számára volt ismerősebb, az ő vallásosságukhoz állt köze-

46 Uo. ■ 47 Waldmüller, B.: *A közösségi döntés*. Budapest, 2010, L'Harmattan. ■ 48 Uo. 9.

lebb, szerepvállalásuk ezenkívül nyitottságukat és az új iránti fogékonyságukat is bizonyította. A fiatalok és a családosok nem érezték megszólítva magukat (csupán öt gyermek számára kellett foglalkozásról gondoskodni), ők másfajta programokkal tudnak azonosulni, valamint a hirtelen megre forduló időjárás is inkább a szabadtéri elfoglaltságoknak kedvezett. Távolmaradásukból, illetve a velük való későbbi beszélgetésekből az is kiderült, hogy nem tudnak mit kezdeni a plébánia új projektjével, ők tökéletesen elégedettek az eddigi működésmóddal, nem érdekeltek a változásban.

Tanulásként megállapítottuk, hogy nagyobb gondot kell fordítanunk a kommunikációra (hiszen a kimondott szavak mellett akaratlanul közvetítjük a magunk bizonytalanságait és kérdőjeleit is), az egyházközösség egyes csoportjait a nekik megfelelő formát biztosítva kell megszólítanunk és motiválttá tennünk, és főleg nem szabad sietnünk, időt kell hagyni a híveknek valódi szándékunk megértésére és a vele való azonosulásra.

Az eset kapcsán fontos volt szembesülnünk a ténnyel, hogy elvárásaink és siker utáni vágyunk mennyire fogva tartanak minket, és milyen rosszul fogadjuk az esetleges sikertelenséget és kudarcot. Pedig „mit árthat a hajótörés, ha Isten maga az óceán?”⁴⁹

Még mindig mi szeretnénk irányítani, és nehezen adjuk át projektünket és önmagunkat Istennek.

9. Az út a megtérése után vezet

A plébániai közösségszervezést eddigi tapasztalataim alapján úgy élem meg, mint csoportos úton léte Istennel és ismeretlen jövő felé. Az utazás végcélja, a valódi keresztény közösség pedig csak akkor válik elérhetővé és megélhetővé számunkra – bibliai példák sokasága támasztja alá ezt a feltételezést –, ha mi magunk is átalakulunk, levetjük a régi embert, megújulunk gondolkodásunk szellemében, és magunkra ölt-

jük az újat (Ef 4,22–24). Azaz nincs kereszténység megtérés, alapvető életfordulat, meghalás és újjászületés nélkül.⁵⁰

„A krisztusi plébániaközösség (vagy csoport) megszületésének feltétele, hogy tagjainak ideálja a Krisztusnak átadott élet legyen. [...] Az isteni életet nem lehet megszervezni, az csak isteni életből fakadhat. Ahhoz, hogy Istenhez vezethessenek másokat, egy közösséget, Istennek kell működni bennem [...] nekem magamnak kell közösséggé válnom. Legyenek egy, amint Te bennem és én tebenned. Aki isteni szentháromságos közösséget akar, annak valamiképpen magában kell hordoznia a másikat, a másokat: élnie kell a közösséget...”⁵¹

Elsősorban tehát nem a közösséget kell akarunk, hanem krisztusivá kell alakulnunk, és minden pozitív változás a plébánia életében ennek fejleménye és eredménye lesz majd. Az egyház megújulási, újjáépítési folyamata ezért az elkötelezett hívek kiscsoportjaiban, illetve az azokat létrehozó tagokban tud elindulni, bennem és bennünk.

„Aki közölni akarja másokkal a jó hírt, annak magának is jó hírré kell válnia.” „Nem várhatjuk el, hogy az emberek Krisztusra hagyatkozzanak, ha mi magunk nem hagyatkozunk rá.”⁵²

ZÁRÓGONDOLATOK

I. Én és a közösség

Írásomban a plébániai közösségfejlesztés elméletét mutattam be a szakirodalom alapján, illetve a gyakorlati megvalósítás lehetőségeit, kihívásait és buktatóit próbáltam szemléltetni egy konkrét projekt segítségével. Bár a munka még nem ért véget, és ezért nem adható szakszerű értékelés az elvégzett feladatokról, a megvalósított célokról, nekem személyesen sokat adott és ad a futó projekt. Korábban sohasem dolgoztam teamben, ráadásul meglehetősen individualista módon gondolkodtam a kereszténységről és általában a közösségi létforma szükségessé-

49 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 45. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 50 Uo. 114. ■ 51 Tomka F.: *Hogyan születik krisztusi közösség a plébánián?*, i. m. (Lásd a 30. lábjegyzetet.) ■ 52 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 120., 123. (Lásd a 10. lábjegyzetet.)

géről. Éppen ezért az elvégzett tanulási folyamat és az átélt élmények, tapasztalatok igazi eredményének a szemléletmódom megváltozását, egyéni prioritásaim átrendeződését tekintem. Egyszerre fedeztem fel ugyanis magamban a lelki elmélyülés, a spirituális tapasztalatszerzés és megalapozódás igényét, valamint a közösséghez tartozás, a másokkal való összehangolódás és együttműködés vágyát.

Dietrich Bonhoeffer így ír erről: „Csak a közösség tagjaként lehetek egyedül, s csak aki egyedül van, élhet a közösségben. A kettő összetartozik. A közösségben tanuljuk meg igazán, hogy egyedül legyünk, s csak egyedülállóan tanuljuk meg igazán a közösségben való részvételt. Nem úgy van, hogy sorban egyik a másikat megelőzné, hanem mindkettő egy időben kezdődik. [...] Mindegyiknek megvan önmagában a súlyos veszélye: aki közösséget akar egyedüllét nélkül, beleszédül a szavak és érzések ürességébe, aki egyedüllétet keres egymagában közösség nélkül, a hiúság, önbálványozás és kétségbeesés szakadékában pusztul el. [...] Aki nem tud egyedül lenni, őrizkedjék a közösségtől. [...] Fordítva is érvényes a mondat, aki nem tartozik közösséghez, őrizkedjék az egyedüllétől.”⁵³

2. Közösségfejlesztés és mentálhigiéné

A zárszóban arra is ki szeretnék térni, hogy a plébániai közösségfejlesztő programnak milyen mentálhigiéné vonatkozásai vannak, milyen módon szolgálja a hívek testi-lelki-spirituális jóllétének megalapozását, fenntartását és fejlesztését.

Az egyház létének értelme Isten dicsőítése és az emberek szolgálata, ez a két alapfeladat pedig elválaszthatatlanul összetartozik, ahogyan az Isten és a felebarát iránti szeretet is gyökerében egy (Mk 12,30–31). Jézus közösséggé formálta tanítványait, és az első gyülekezetek tagjait kapcsolataik szeretetteljes volta különböztette meg pogány környezetüktől. A keresztény-

ség tehát kezdettől fogva közösségben megélhető, gyakorolható életforma, maga is közösségeket létrehívó, alakító vallásos meggyőződés.

„Sajátos jelentősége van a közösség eszméje és valósága közötti különbség megtételében a kereszténységnek, mely sokak szerint a közösség igazi paradigmája, sőt az egyház és a közösségfejlesztés kapcsolatának áttekintésekor valaki egyenesen azt írta: »A Biblia a közösségfejlesztés egyfajta története. Számba veszi a kudarcokat és profetikusan rámutat azokra a tényezőkre, amelyek hozzájárulnak a jó kapcsolatokhoz; keresi az örökkévalóságot.«⁵⁴

Az egyház akkor marad hű küldetéséhez, ha a kialakult struktúrák fenntartásával szemben az embereket választja, az ő konkrét szükségleteikre, ínségeikre, kérdéseikre kíván választ adni, ha – *Luther* szavaival – „odafigyel az emberek számára”. Hiszen ők nem tantételekkel és szabályokkal akarnak találkozni, hanem Jézus személyével,⁵⁵ érezni és tapasztalni szeretnék az igazságot és a közösségi elfogadást.⁵⁶

„...az egyház iránti szomjúság az, ami az embereket, s elsősorban a legszegényebbeket arra készíti, hogy egy egyházat keressenek. De az ő szegénységük és szükségleteik szerinti egyházat. Nincs már hatással rájuk egy nagy, hivatalos, fenséges egyház, amely megelégszik a kultusszal és a látható erővel, számokkal. A mai ember, aki ismeri a szorongó magányt, barátságából, hiteles kapcsolatokból, kölcsönös cserékből, apró dolgokból felépülő egyházat akar. Olyan egyházat, amely az Igével táplálja, olyan egyházat, amely anyagi valóságában kézen fogja és vele jár, olyan egyházat, amelynek az arca akár Lukács, akár András vagy János egyházáé, olyan egyházat, amely beavat, olyan egyházat, amelynek... eredetije van... Senki sem akar egyházat cserélni, ha a saját egyháza megadja neki, amit keres, és amire ki van éhezve: igazságot, szeretetet, barátságot, párbeszédet.”⁵⁷

Éppen azért kell „változtatnunk a rendszeren”, nekünk, „akik a nagy egyházakhoz tarto-

53 Asztalos B. – Semsey G. – Tésényi T. (szerk.): *Cseppek a tengerben*. Budapest, 2006, Károli Gáspár Református Egyetem TFK Diakóniai Intézet etc., 2006, 95. ■ 54 Varga A. T. – Vercseg I.: *Közösségfejlesztés*. Budapest, 1998, Magyar Művelődési Intézet, 31. ■ 55 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 59. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 56 Uo. 89. ■ 57 Carretto, C.: *Kerestem és megtaláltam*. Budapest, 2010, Magyar Máltai Szeretetszolgálat, 197.

zunk”, mert „gazdag hagyományunkat” és „masszív falainkat” a „meszesedés” és „annak veszélye fenyegeti, hogy az üresség érzetét kel­ tük”.⁵⁸ A hiányzó bensőségesség pótlására szü­ lettek meg a baráti-társadalmi alapon létesülő kisközösségek, amelyek Latin-Amerikából ter­ jedtek szét az egész keresztény világra. Tagjai az együtt imádkozásból és a közös bibliaolvasásból merítenek erőt, és támogatják egymást a hitük­ ből fakadó következmények életre váltásában, a rászorulókról való gondoskodásban.⁵⁹ Bennük éled újra az őskereszténység álma.⁶⁰

3. Hogyan építi Isten az egyházat?

„Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vi­ gyznak rá az örök. Hiába keltek korán és feküsztek későn: fáradsággal szerzett kenyeret esztek. De akit az Úr szeret, annak álmában is ad eleget” (Zsolt 127).

Végezetül arra a kérdésre szeretnék válaszolni, hogy a közösség- és szervezetfejlesztési felismerések miképpen érvényesülnek az egyházi közös­ ségek esetében, illetve a munka során milyen szerepet tölt be az emberi törekvés és annak termé­ szetfeletti kiegészítője, az isteni kegyelem.

A szakirodalmi áttekintés azt a célt szolgál­ ta, hogy a magam és munkatársaim számára jól érzékelhető legyen az a változás, amelyet a plébánia életében szeretnénk megvalósítani, hogy láthatók legyenek azok a szervezetfejlesz­ tési feladatok, amelyeket ennek érdekében végre kell hajtanunk. Mivel azonban egy speci­ ális közösség, egy katolikus plébánia átalakítá­ sa a célunk, nem hagyatkozhatunk pusztán az emberi bölcsességre és erőforrásokra. „A gyüle­ kezet természetes épülésénél az a cél, hogy engedjük érvényesülni azokat a növekedési folya­ matokat, amelyeket Isten már eleve elrejtett a gyülekezetben.”⁶¹

A Természetes Gyülekezetépítési Intézete egy tanulmányban próbált meg választ adni arra a

kérdésre, hogy Isten milyen folyamatokkal építi közösségeit világszerte. A kutatás öt kontinens harminckét országának több mint száz gyüleke­ zetét vizsgálta, a négymilliót is meghaladta a ki­ értékelt válaszok száma. Az eredményekből ki­ derült, hogy mindaz, amit a növekvő gyülekeze­ tek a siker titkának tartanak, csak egyike a számtalan lehetőségnek, amellyel Krisztus építi egy­ házát. A tanulmány kiemelt nyolc tényezőt, mi­ nőségi jellemzőt, amelyeket érvényesnek talált az eredményesen működő és bővülő közössé­ gekben. Ezek a következők voltak: feladatokat megosztó vezetés, karizmákra építő munkatársi kör, szenvedélyes lelkiség, célszerű struktúrák, inspiráló erejű istentisztelet, önmagukban egy­ séget alkotó kiscsoportok, az igényekhez igazít­ ott evangelizáció, szeretetteljes kapcsolatok.

A vizsgálat azonban egy másik – az előbbinél talán még fontosabb – felfedezést is tett, amely bibliai megfogalmazással a „magától növeke­ dés elvére” vonatkozott. Ennek értelmében ahelyett, hogy Krisztus egyházát a saját erőnk­ kel igyekeznénk felvirágoztatni (technokrati­ kus szemlélet), meg kell tanulnunk egyre na­ gyobb teret biztosítani Isten építő munkájá­ nak, bízva ígéretében: „Ő adja a növekedést” (1Kor 3,6).⁶²

Istennek akkor lehetünk tevékeny munkatár­ sai, ha észre vesszük az „idők jeleit”, és a hagyó­ mányos egyházi modell jelenlegi krízisében fel­ ismerjük az ő „teremtő erejű provokációját”,⁶³ amellyel eddig ismeretlen útra hív meg ben­ nünket, új, kreatív erőket szabadít fel bennünk.

A Jézus akarata szerinti és az emberek legmé­ lyebb vágyaiban szereplő egyház tehát egy és ugyanaz, ezért a közösség átalakulását, fejlesz­ tését sem nekünk kell mesterségesen elindíta­ nunk és levezényelnünk. A mi feladatunk csu­ pán annyi, hogy ráhangolódjunk az isteni inspi­ rációra, és a növekedést gátló struktúrákat, kor­ látokat egyéni és közösségi szinten lebontsuk; vagyis alkalmas teret és kereteket biztosítsunk az útnak. A többi Isten titka.

58 Uo. 196. ■ 59 Jelenits I. – Tomcsányi T. (szerk.): *Tanulmányok a vallás és a lélektan határterületeiről*. Szeged, Római Ka­ tolikus Szeretetszolgálat Ifjúság- és Családsegítő Csoportja – Szeged-csanádi Püspökség, 1988, 351. ■ 60 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 351. (Lásd a 10. lábjegyzetet.) ■ 61 Douglass, K.: *Isten szeretetének ünnepe*, i. m. 293. (Lásd a 18. lábjegyzetet.) ■ 62 Uo. 293–294. ■ 63 Douglass, K.: *Az új reformáció*, i. m. 40. (Lásd a 10. lábjegyzetet.)